

Tożsamość instytucji prawnych

Urząd Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej jest przykładem instytucji prawnej. Został wprowadzony przez Konstytucję marcową ponad sto lat temu (1921). Obowiązująca polska konstytucja (1997) również ustanawia urząd Prezydenta RP. Na ile jest to jednak nadal ten sam urząd? Istnieją przecież znaczne różnice pomiędzy regulacjami w obu konstytucjach: i tak np. w 1922 r. pierwszego Prezydenta RP wybierało Zgromadzenie Narodowe, podczas gdy w obecnej konstytucji Prezydent RP jest wybierany bezpośrednio w głosowaniu powszechnym. Można argumentować, że w rzeczywistości obie konstytucje wprowadziły różne instytucje prawne, które mają co najwyżej wspólną nazwę. Wydaje się jednak, że mamy silną intuicję, iż istnieje pewna ciągłość urzędu Prezydenta RP; tj. zachowuje on swoją tożsamość w czasie.

Instytucja prawna „własność” istnieje w prawie polskim. W prawie angielskim istnieje z kolei instytucja nazywana „ownership”; „propriedade” w prawie portugalskim, a „所有权” w prawie chińskim. Czy jest to w każdym przypadku ta sama instytucja? Czy istnieje jedna uniwersalna (ponadnarodowa) instytucja „Własności”? Analogiczny problem dotyczy np. „osobowości prawnej”. Można sensownie wątpić, na ile uznanie elementów środowiskowa (dolina rzeki Whanganui w Nowej Zelandii; Pachamama w Boliwii czy Ekwadorze) za osoby prawne oznacza, że ich status podmiotowy staje się na gruncie konkretnych systemów prawnych tożsamy ze statusem prawnym np. korporacji lub wręcz osób fizycznych.

Wskazane wyżej przykłady ilustrują ogólny problem, który jest przedmiotem niniejszego projektu: na ile (pozornie) dwie instytucje prawne można tak naprawdę uznać za jedną i tę samą instytucję (np. jeden urząd Prezydenta RP, jedną powszechną instytucję własności i jedną ogólną instytucję osobowości prawnej). Odpowiedź na to pytanie wymaga zbadania wielu problemów pobocznych, w szczególności dotyczących możliwości zgeneralizowania na przypadki instytucji prawnych ogólnych teorii dotyczących tożsamości osobowej (dyskutowanych na gruncie filozofii ogólnej).

Problem badany w projekcie ma niebagatelne znaczenie dla szeroko rozumianego dyskursu prawniczego, tj. dla sposobu, w jaki prawnicy wypowiadają się i stosują pojęcia prawne w swoich rozważaniach teoretycznych i codziennej praktyce. Jego rozwiązanie przyczyni się do lepszego zrozumienia tego, w jaki sposób prawnicy z jednego kraju mogą efektywnie komunikować się z prawnikami z innego kraju, nierzadko wywodzącym się z innej kultury czy tradycji prawnej. Jedni i drudzy posługują się przecież pojęciami prawnymi właściwymi dla ich porządków prawnych.

W ramach projektu m.in. przeanalizowana zostanie problematyka tożsamości instytucji prawnych Wysp Zielonego Przylądka: z uwagi na specyficzną dla tego kraju dyglosję, jej system prawny (w zestawieniu z systemem prawnym Portugalii) stanowi szczególnie interesujące wyzwanie dla każdej teorii synchronicznej i diachronicznej tożsamości instytucji prawnych. Projekt będzie realizowany w ścisłej współpracy z naukowcami z Uniwersytetu w Lizbonie.